Sámediggi
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka

+ 47 78 47 40 00
www.samediggi.no
samediggi@samediggi.no

Árkiivaššenr. 26/1742

Áššдолжность	Gos
023/26	Sámediggeráđđi – dievasčoahkkináššit
	Sámedikki dievasčoahkkin
009/26	Bajášsaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi
	Bajášsaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi

Ášševdddeapmi

Árvoštallan

Sámediggeráđi mearrádusárvalus

Sámiid cielaheami eastadanbargu gáibida guhkesáiggi áŋgiruššama ja ovttasbarggu máŋgga aktevrra gaskkas. Sámiid cielaheapmi čuohcá olbmuid oadjebasvuhtii, servodahkii searvamii ja vejolašvuhtii leat rabas iežas identitehta birra. Sámedikki viidáset bargu vuođđuduvvo doaibmaplánaáigodaga vásáhusaide.

Vaikko váldooassi doaibmabijuin Sámedikki doaibmaplánas sámecielaheami vuostá leat čađahuvvon dahje čuovvuluvvon eará proseassain, de leat ain suorggit maid ferte čuovvulit. Sámediggi áigu jagi 2030 rádjái erenoamážit vuoruhit dáid surggiid:

1. Mánát ja nuorat, ja dorvvolaš bajássaddanbirrasat

Eastadeapmi lea dehálaš sámiid cielaheami unnideamis, ja dan barggus ferte erenoamážit vuoruhit mánáid ja nuoraid ja sin bajássaddanbirrasiid.

- Nannet barggu mii guoská dorvvolaš bajássaddanbirrasiidda, ja cielaheami ja givssideami eastadeapmái
- Bargat sámiid cielaheami vuostá mii dáhpáhuvvá digitálalaččat, ja nannet mánáid ja nuoraid vuostenávcca
- Joatkit doarjjaortnega

2. Boasttudieđut ja digitála arenat

Boasttudieđut sámi diliid birra sáhttet dagahit eambbo ovdagáttuid ja sámiid cielaheami. Dat sáhttet dagahit ahte luohttámuš sámi ásahusaide ja vuoigatvuođaide hedjona.

- Čuovvulit Sámedikki dievasčoahkkinmearrádusa das ahte nannet barggu boasttudieđuid vuostá sámi diliid birra
- Veahkkin duođaštit ja oainnusmahttit boasttudieđuid sámi diliid birra Sámedikki ovddasvástádussurggiid siskkobealde
- Váikkuhit doaibmabijuide mat nannejit digitála vuostenávccaid boasttudieđuid vuostá
- Ovttasbargat relevánta aktevrraiguin boasttudieđuid eastadeamis ja vuostálastimis
- Joatkit samehets.no diehtojuohkin- ja bagadallansiidun

3. Politiija, riektesihkarvuohta ja vaššikriminalitehta

Jus sámiid cielaheami galgá dustet buriin vugiin, de gáibiduvvo ovttasbargu politiijain ja eará ovddasvástideaddji eiseválddiiguin.

- Joatkit ja ovddidit ovttasbarggu politiijain ja relevánta fágabirrasiiguin
- Čuovvulit ahte nationála eiseválddit buorebut registrerejit ja čuovvulit vaššikriminalitehta sámiid vuostá
- Váikkuhit dasa ahte politiija- ja justiisasuorgi buorida gelbbolašvuođas sámi diliid birra
- Čuovvulit nationála doaibmaplána relevánta doaibmabijuid čađaheami

4. Bistevaš áittardeaddjifunkšuvdna

Áittardeaddjifunkšuvdna lea guovddáš doaibma olbmuid čuovvuleami ja doarjuma várás geat vásihit vealaheami ja sámiid cielaheami.

- Váikkuhit nationála eiseválddiide Dásseárvo- ja vealahanáittardeaddji sámiid cielahanáššiid áittardeaddjifunkšuvnna bistevaš ásaheami hárrái

5. Diehtovuođđu ja dutkan

Dárbbašuvvojit eambbo dieđut sámiid cielaheami viidodagas, ovdanbuktinhámiin ja váikkuhusain.

- Váikkuhit dasa ahte sámiid cielaheapmi iešguđet váravuloš joavkkuid vuostá eambbo dutkojuvvo
- Bargat dan ovdii ahte sámi perspektiivvat váldojuvvojit mielde nationála guorahallamiidda ja kártemiidda

6. Oahpahus ja gelbbolašvuohta

Oahpahus lea guovddáš arena eastadeapmái ja máhtu buorideapmái.

- Váikkuhit dasa ahte oahpahuseiseválddit buorebut implementerejit sámi sisdoalu oahpahussii
- Ovddidit ovttasbarggu relevánta aktevrraiguin gelbbolašvuođa buorideamis sámiid cielaheami birra
- Oainnusmahttit ahte lea dárbu sámi oahpponeavvuide
- Čuovvulit sámi gelbbolašvuođaguovddáža ásaheami

7. Cealkinkultuvra, siskkáldas cielaheapmi ja demokráhtalaš arenat

Sámediggi galgá bargat dan ovdii ahte almmolaš digaštallamiin čájehuvvo gudnevuollegašvuohta ja ahte lea oadjebas searvat digaštallamiidda, vai eambbogat servet sámi demokratiijai. Seammás galgá fuolahuvvot ahte lea sadji politihkalaš guovttemielalašvuhtii ja cuiggodeapmái.

- Oainnusmahttit ja eastadit internaliserejuvvon rasismma ja siskkáldas cielaheami
- Nannet barggu mii guoská dasa ahte cealkinkultuvrras politihkaroahpahusas ja organisašuvdnaeallimis čájehuvvo gudnevuollegašvuohta
- Váikkuhit oadjebas cealkindilálašvuođaide mat vuhtiiváldet sihke oassálastima ja legitiima politihkalaš guovtteoaivilvuođa

Sámedikki viidáset áŋgiruššan galgá váikkuhit sámiid cielaheami eastadeapmái ja ovddidit servodaga mas sápmelaččat friddja ja dorvvolaš vugiin sáhttet searvat buot servodatarenaide.

Sámediggeráđđi – dievasčoahkkináššit - 023/26

Sámediggeráđi mearrádusárvalus

Sámiid cielaheami eastadanbargu gáibida guhkesáiggi áŋgiruššama ja ovttasbarggu máŋgga aktevrra gaskkas. Sámiid cielaheapmi čuohcá olbmuid oadjebasvuhtii, servodahkii searvamii ja vejolašvuhtii leat rabas iežas identitehta birra. Sámedikki viidáset bargu vuođđuduvvo doaibmaplánaáigodaga vásáhusaide.

Vaikko váldooassi doaibmabijuin Sámedikki doaibmaplánas sámecielaheami vuostá leat čađahuvvon dahje čuovvuluvvon eará proseassain, de leat ain suorggit maid ferte čuovvulit. Sámediggi áigu jagi 2030 rádjái erenoamážit vuoruhit dáid surggiid:

1. Mánát ja nuorat, ja dorvvolaš bajássaddanbirrasat

Eastadeapmi lea dehálaš sámiid cielaheami unnideamis, ja dan barggus ferte erenoamážit vuoruhit mánáid ja nuoraid ja sin bajássaddanbirrasiid.

- Nannet barggu mii guoská dorvvolaš bajássaddanbirrasiidda, ja cielaheami ja givssideami eastadeapmái

- Bargat sámiid cielaheami vuostá mii dáhpáhuvvá digitálalaččat, ja nannet mánáid ja nuoraid vuostenávcca
- Joatkit doarjjaortnega

2. Boasttudieđut ja digitála arenat

Boasttudieđut sámi diliid birra sáhttet dagahit eambbo ovdagáttuid ja sámiid cielaheami. Dat sáhttet dagahit ahte luohttámuš sámi ásahusaide ja vuoigatvuođaide hedjona.

- Čuovvulit Sámedikki dievasčoahkkinmearrádusa das ahte nannet barggu boasttudieđuid vuostá sámi diliid birra
- Veahkkin duođaštit ja oainnusmahttit boasttudieđuid sámi diliid birra Sámedikki ovddasvástádussurggiid siskkobealde
- Váikkuhit doaibmabijuide mat nannejit digitála vuostenávccaid boasttudieđuid vuostá
- Ovttasbargat relevánta aktevrraiguin boasttudieđuid eastadeamis ja vuostálastimis
- Joatkit samehets.no diehtojuohkin- ja bagadallansiidun

3. Politiija, riektesihkarvuohta ja vaššikriminalitehta

Jus sámiid cielaheami galgá dustet buriin vugiin, de gáibiduvvo ovttasbargu politiijain ja eará ovddasvástideaddji eiseválddiiguin.

- Joatkit ja ovddidit ovttasbarggu politiijain ja relevánta fágabirrasiiguin
- Čuovvulit ahte nationála eiseválddit buorebut registrerejit ja čuovvulit vaššikriminalitehta sámiid vuostá
- Váikkuhit dasa ahte politiija- ja justiisasuorgi buorida gelbbolašvuođas sámi diliid birra
- Čuovvulit nationála doaibmaplána relevánta doaibmabijuid čađaheami

4. Bistevaš áittardeaddjifunkšuvdna

Áittardeaddjifunkšuvdna lea guovddáš doaibma olbmuid čuovvuleami ja doarjuma várás geat vásihit vealaheami ja sámiid cielaheami.

- Váikkuhit nationála eiseválddiide Dásseárvo- ja vealahanáittardeaddji sámiid cielahanáššiid áittardeaddjifunkšuvnna bistevaš ásaheami hárrái

5. Diehtovuođđu ja dutkan

Dárbbašuvvojit eambbo dieđut sámiid cielaheami viidodagas, ovdanbuktinhámiin ja váikkuhusain.

- Váikkuhit dasa ahte sámiid cielaheapmi iešguđet váravuloš joavkkuid vuostá eambbo dutkojuvvo
- Bargat dan ovdii ahte sámi perspektiivvat váldojuvvojit mielde nationála guorahallamiidda ja kártemiidda

6. Oahpahus ja gelbbolašvuohta

Oahpahus lea guovddáš arena eastadeapmái ja máhtu buorideapmái.

- Váikkuhit dasa ahte oahpahuseiseválddit buorebut implementerejit sámi sisdoalu oahpahussii
- Ovddidit ovttasbarggu relevánta aktevrraiguin gelbbolašvuođa buorideamis sámiid cielaheami birra
- Oainnusmahttit ahte lea dárbu sámi oahpponeavvuide
- Čuovvulit sámi gelbbolašvuođaguovddáža ásaheami

7. Cealkinkultuvra, siskkáldas cielaheapmi ja demokráhtalaš arenat

Sámediggi galgá bargat dan ovdii ahte almmolaš digaštallamiin čájehuvvo gudnevuollegašvuohta ja ahte lea oadjebas searvat digaštallamiidda, vai eambbogat servet sámi demokratiijai. Seammás galgá fuolahuvvot ahte lea sadji politihkalaš guovttemielalašvuhtii ja cuiggodeapmái.

- Oainnusmahttit ja eastadit internaliserejuvvon rasismma ja siskkáldas cielaheami
- Nannet barggu mii guoská dasa ahte cealkinkultuvrras politihkaroahpahusas ja organisašuvdnaeallimis čájehuvvo gudnevuollegašvuohta
- Váikkuhit oadjebas cealkindilálašvuođaide mat vuhtiiváldet sihke oassálastima ja legitiima politihkalaš guovtteoaivilvuođa

Sámedikki viidáset áŋgiruššan galgá váikkuhit sámiid cielaheami eastadeapmái ja ovddidit servodaga mas sápmelaččat friddja ja dorvvolaš vugiin sáhttet searvat buot servodatarenaide.

Bajássaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi - 009/26

Áššı rahppojuvvui ja digaštallojuvvui lávdegottis.

Dievasčoahkkinjođihangoddi lea mearridan ahte áššı meannuduvvo juovlamánu 2026 dievasčoahkkimis, ja danne ii buvtte lávdegoddi árvalusa dán čoahkkimis.

Viidásit meannudeapmi ja "Lávdegotti ráva" addojuvvo go áššı lea dievasčoahkkima áššelisttas.